

Finansklagenemnda Skade

Avgjørelse FinKN 2021-1279

22.12.2021

Eika Forsikring AS

Bygning - innbo (kombinert)

Sikrede selv antent bolig? – opphold i saksbehandlingen – fal. §§ 4-14 og 8-1 fjerde og femte ledd.

Sikredes bolig ble påført større skader under en brann 3.10.18. Brannen ble meldt til nødetatene ca. kl. 14.15 av sikredes nabo. Sikrede forklarte i politiavhør 23.10.18 at han forlot boligen ca. kl. 10.10, og at han var på et jobboppdrag ca. 14 km unna da han fikk melding om brannen. Selskapets utreder ba sikrede i desember 2018 om å innhente opplysninger fra teleoperatøren vedrørende hvilken basestasjon telefonen hadde vært koblet opp mot i tiden rundt brannen. Sikrede bekreftet til utreder at han hadde mottatt disse dataene. Politiets åstedsrapport var klar 18.3.19 og konkluderte med at arnestedet sannsynligvis var i trapperommet, og at brannårsaken sannsynligvis var bruk av bar ild. Sikrede opplyste 19.7.19 at han ikke hadde innhentet mobildataene, og at disse nå var slettet. Selskapet mottok politidokumentene, inkludert åstedsrapporten, den 2.10.19. Politiet skal ha opplyst til selskapet at det snart skulle avgjøre om sikredes status skulle endres til mistenkt, og at det skulle avholdes et nytt avhør av sikrede uken etter. Nytt politiavhør ble avholdt 3.12.19, hvor sikrede ble gitt status som mistenkt. Straffesaken ble deretter henlagt 20.1.20. Selskapet avslo erstatning og sa opp forsikringsavtalen 20.11.19, på grunn av uredelig brudd på opplysningsplikten under skadeoppgjøret, jf. fal. § 8-1 fjerde og femte ledd. Selskapet anførte i hovedsak at sikrede selv hadde antent boligen. Sikrede bestred at han hadde noen med brannen å gjøre, og anførte at selskapet uansett ikke hadde reklamert tidsnok, jf. fal. § 4-14. Nemnda kom til at selskapet hadde reklamert tidsnok, men at saken ellers måtte avvises av bevismessige hensyn.

Saksfremstilling

Saken gjelder krav om erstatning under bygningsforsikringen etter brann og spørsmålet om selskapet er uten ansvar og kan si opp forsikringsavtalen som følge av at sikrede selv har medvirket til brannen, jf. fal. § 4-9 første ledd, og uredelig brutt opplysningsplikten under skadeoppgjøret, jf. fal. § 8-1 fjerde og femte ledd. Herunder reiser saken spørsmål om selskapet har reklamert tidsnok, jf. fal. § 4-14.

Sikredes bolig ble påført større skader under en brann 3.10.18. Sikrede eier boligen sammen med sin ektefelle. Tingretten besluttet boligen tvangssolgt den 23.8.18. Saksøker, S. kommune, trakk tilbake begjæringen om tvangssalg den 11.6.19.

Brannen ble meldt til brannvesenet ca. kl. 14.15 av sikredes nabo og niese. En annen nabo har forklart til selskapets utreder at det ble observert røyk fra boligen rundt kl. 13, men det ble antatt at dette skyldes vedfyring, og det ble derfor ikke meldt fra til brannvesenet.

Politiet sikret ulike prøver fra brannstedet som ble sendt til kriminalteknisk undersøkelse. Det ble ikke påvist spor etter brennbar væske.

I politiavhør 23.10.18 forklarte sikrede at han forlot huset ca. kl. 10.10 branndagen for å kjøre til et jobboppdrag på D. Sikrede forklarte at han låste døren til huset da han dro. Ytterdøren var låst da brannvesenet ankom stedet, og husets øvrige vinduer og dører var også lukket. Sikrede oppbevarte en nøkkel til ytterdøren utendørs, og denne var ikke fjernet etter brannen.

Selskapet søkte med brannhund etter rester av brennbare væsker på brannstedet den 5.12.18. Ifølge utreders rapport datert 6.12.18 gjorde hunden ingen markeringer. Videre fremgår det blant annet følgende av rapporten:

...

Når det gjelder brannårsak så er det ikke mulig å ha noen sikker formening om det. Brannstedet er undersøkt og endret av politiet, og de har sikret materiale (elektriske komponenter) fra det aktuelle området. Dette vet vi ikke med sikkerhet hvor er sikret i fra, og heller ikke hvor og hvordan det har vært forlagt.

...

Selskapets utreder ba sikrede i desember 2018 om å innhente utskrifter av mobildata fra sin teleoperatør, som viser hvilken basestasjon sikredes telefon var koblet til i tidspunktet rundt brannen. I samtale med selskapets utreder 16.1.19 forklarer sikrede at han har fått tilsendt utskrift av mobildata fra teleoperatøren, og at han skal sende den til utreder. Utreder purret på sikrede blant annet den 4.2.19 og 19.2.19.

Selskapet mottok et notat fra ekstern advokat datert 18.3.19 hvor det blant annet fremgår følgende:

Rapport fra åstedsundersøkelsen foreligger ikke ennå. (F.) har muntlig fått opplyst fra politiet at arnested var i trapperom/trapp. Det er ikke funnet feil ved det elektriske anlegget. Det er ikke funnet feil ved det elektriske anlegget. Politiets konklusjon antas å bli at bar ild i en eller annen form ikke kan utelukkes (utelukkelsesmetoden). Det er ikke påvist spor eller funn som indikerer konkret hva som har skjedd. Brennbar væske er ikke påvist. Brannhund har ikke markert for brennbar væske.

...

Bevisene for at forsikringstakeren forsettlig har påtent brannen er etter mitt syn ikke tilstrekkelige slik saken er opplyst nå. De tekniske bevisene er ikke særlig sterke. Motivet er uklart. Det kan ikke utelukkes at brannen er påtent av uvedkommende.

...

Politiets åstedsrapport må innhentes når den er ferdig. Forsikringstaker må igjen bes om å fremlegge utskrift av mobildata. Han må få klar melding om at erstatning ikke vil bli utbetalt hvis utskriften ikke fremlegges. Jeg kan ellers ikke se hva som bør utredes videre.

Politiets åstedsrapport datert 18.3.19 konkluderer med at:

1.1 Arnestedsområdet er sannsynligvis i trapperommet til kjellertrappen.

1.2 Brannårsaken er sannsynligvis bruk av bar ild.

Selskapet purret igjen på mobildataene den 9.4.19 og ba om at sikrede sendte disse innen 12.4.19 kl. 13.00.

Sikrede opplyser i en e-post til selskapet av 19.7.19 at han ikke har utskrift av mobildataen, og at det ikke lenger var mulig å hente ut denne på dette tidspunkt.

Selskapet mottok politidokumentene, som inkluderte åstedsrapporten, den 2.10.19. Selskapet skal ha fått opplyst at politiet snart skulle avgjøre om sikredes status skulle endres til mistenkt, og at det skulle avholdes et nytt avhør av sikrede uken etter. Politiet opplyste 3.10.19 at det ikke hadde konkludert i saken. Selskapet kontaktet politiet på nytt 12.11.19 og etterspurte om sikrede var avhørt på nytt.

Selskapet besluttet den 20.11.19 å avslå erstatning og si opp forsikringsavtalen, jf. fal. §§ 4-9 første ledd og 8-1 fjerde og femte ledd. Selskapet var av den oppfatning at sikrede selv hadde antent brannen og viste særlig til følgende forhold:

- Brannen er høyst sannsynlig påsatt
- Du var den siste som forlot huset
- Du har flere ganger opplyst at har mottatt utskrift fra mobildata
- Du har nå svært overraskende meddelt at du likevel ikke har mobildatautskriftene
- Du har gitt uriktige forklaringer, blant annet om tvangssalg
- Det er ingen holdepunkter for at uvedkommende har tent på huset

Selskapet viste til at ektefellene kunne identifiseres med hverandre etter fal. § 4-11 andre ledd bokstav b) og forsikringens vilkår, og at selskapet i utgangspunktet også kunne avslå erstatning overfor sikredes ektefelle. Selskapet besluttet likevel å utbetale erstatning til ektefellen for hennes eierandel på 50 %, men viste til at det ville kreve regress for utbetalingen fra sikrede.

Politiet avhørte sikrede 3.12.19. Sikrede ble gitt status som mistenkt under dette avhøret. Straffesaken mot sikrede ble etter det opplyste henlagt 20.1.20.

På vegne av sikrede er det i det vesentlige anført at sikrede har krav på erstatning for skadene på huset.

Sikrede har ikke medvirket til brannen. Verken politiet eller selskapet har gjort funn som tilsier at brannen er påsatt ved hjelp av brennbar væske. Åstedsrapporten til politiet kan ikke leses slik at bruk av åpen ild er brannårsaken, men at fraværet av andre årsaker tilsier at det er over 50 % sannsynlighet for at bar ild er brannårsaken. Husets vinduer og dører var lukket. Hadde brannen vært påsatt, er det nærliggende at disse ville vært åpne for å sikre oksygentilførsel.

Dersom brannen er startet ved bruk av bar ild, er det uansett ikke bevist at det var sikrede som startet brannen. Det lå en nøkkel utenfor boligen som medfører en mulighet for uvedkommende å ta seg inn i huset. Politiet har for øvrig henlagt saken mot sikrede.

Sikrede hadde ingen økonomiske initiativer til å starte brannen. Huset har med jevne mellomrom blitt vedlikeholdt og pusset opp, og det var ikke gjort endringer i forsikringsavtalen for å sikre bedre vilkår i forkant av brannen. Begjæringen om tvangssalg var knyttet til et krav på kr 70 000 og således en håndterlig sum. Dette kravet ville ikke blitt borte som følge av brannen, og brannen ville ikke endret sikredes rettslige posisjon i tvangssalgsaken.

Selskapet har uansett reklamert for sent, jf. fal. § 4-14. Selskapet må anses for å ha kvalifisert mistanke til at sikrede kunne ha tent på huset 18.3.19. Selskapet var på dette tidspunktet klar over at politiet hadde konkludert med at arnestedet var i trapperom/trapp. De visste også at det ikke var funnet feil ved det elektriske anlegget, og at det ikke var spor av brennbar væske. Selskapet avslår sikredes krav først åtte måneder etter dette, og avslaget kan derfor ikke anses for å være gitt "uten ugrunnet opphold".

Selskapet har i det vesentlige anført at det er fri for ansvar og kan si opp forsikringsavtalen på grunn av at brannen er forsettlig fremkalt av sikrede, jf. fal. § 4-9, og uredelig brudd på opplysningsplikten under skadeoppgjøret, jf. fal. § 8-1 fjerde og femte ledd.

Sikrede har forsettlig anstiftet brannen. Undersøkelser tyder på at brannen høyst sannsynlig var påsatt. Sikrede var den siste som forlot huset, og det er ingen holdepunkter for at uvedkommende har tent på huset.

Sikrede har flere ganger gitt uriktige forklaringer, blant annet vedrørende tvangssalget. Dette svekker hans troverdighet. I tillegg har sikrede flere ganger forklart at han har mottatt utskrift av mobildata, men forklarer så at han likevel ikke har mottatt dette.

Selskapet har reklamert tidsnok. Selskapet kunne ventet til politietterforskningen var avsluttet og påtalemessig avgjort, jf. Rt. 2013 s. 1235. Avslaget ble sendt 20.11.19, og dermed før saken var ferdig etterforsket og før påtalespørsmålet var avgjort.

I FinKN 2021-360 ble avslaget gitt etter at saken var henlagt av politiet. Saken har derfor ikke overføringsverdi til denne sak. Det var ikke gjennomført politietterforskning i FinKN 2018-631 og 2018-0577, og disse er derfor heller ikke relevante.

Finansklagenemnda Skades begrunnelse

Spørsmålet er om selskapet er uten ansvar og kan si opp forsikringsavtalen som følge av at sikrede forsettlig har fremkalt brannen og uredelig brutt opplysningsplikten under skadeoppgjøret, jf. fal. §§ 4-9 og 8-1 fjerde og femte ledd, herunder om selskapet har reklamert for sent, jf. fal. § 4-14.

Nemnda ser først på spørsmålet om selskapet har reklamert "uten ugrunnet opphold" etter at det fikk kunnskap som gjør at bestemmelsen om avslag på krav om erstatning kan anvendes, jf. fal. § 4-14. Selskapet avsto kravet 20.11.19, tretten måneder etter at skademelding ble sent.

Spørsmålet er først når tidsfristen begynner å løpe. Om dette sier NOU 1983:56 s. 56 at:

Reklamasjonsfristen begynner å løpe fra det tidspunkt selskapet blir kjent med forholdet. Det må her kreves positiv kunnskap. At selskapet burde ha vært klar over forholdet, er ikke nok.

I Rt. 2013 s. 1235 uttaler Høyesterett at:

Kravet til positiv kunnskap kan derfor ikke forstås slik at man trenger å ha sikre holdepunkter for en fritaksgrunn før fristen utløses. ... Bestemmelsen må på bakgrunn av den gjennomgangen jeg nå har foretatt tolkes slik at fristen etter omstendighetene kan starte å løpe selv om selskapet ikke har fullt kjennskap til alle forhold i saken som kan begrunne ansvarsfritak. En kvalifisert mistanke kan – slik jeg allerede har vært inne på – være nok. Jeg legger vekt på at en annen forståelse vil gi selskapet bestemmende innflytelse på saksbehandlingstiden uten å komme i fare for å tape innsigelsesretten. En slik tolkning vil lett komme på kollisjonskurs med reklamasjonsreglenes formål. Hensynet til selskapet ivaretas i tilstrekkelig grad ved at det gis tid til å gjøre de undersøkelser som situasjonen krever etter at fristen har startet å løpe. Poenget med friststarten er å utløse en aktivitetsplikt i så måte.

Tidsfristen begynner etter dette å løpe når selskapet har "kvalifisert mistanke" om de faktiske forhold som gir grunnlag for avslaget. Sikrede anfører at selskapet må anses for å ha kvalifisert mistanke ved mottaket av notatet fra ekstern advokat den 18.3.19. Selskapets utreder hadde ifølge notatet av 18.3.19 fått muntlig opplyst av politiet at arnestedet var i trapperom/trapp, og at politiets konklusjon var antatt å bli at bar ild i en eller annen form ikke kunne utelukkes. På tidspunktet notatet ble skrevet hadde sikrede også gitt sine forklaringer vedrørende tvangssalget. Advokaten vurderte imidlertid bevisene på dette tidspunkt slik at de ikke var tilstrekkelig til å konkludere med at sikrede forsettlig hadde påtent brannen. Det vises til at politiets åstedsrapport må innhentes når den er ferdig, i tillegg til at sikrede må fremlegge utskrift av mobildata. Videre fremgår det at *"(j)eg kan ellers ikke se hva som bør utredes videre"*.

Selskapet ba i desember 2018 sikrede om å innhente og fremlegge mobildata fra branndagen. Sikrede bekreftet blant annet i samtale med utreder 16.1.19 at han hadde fått tilsendt mobildataene, og at han ville sende disse til utreder. Selskapet purret på sikrede flere ganger før det. Den 9.4.19 ga sikrede en frist til å fremlegge disse dataene innen 12.4.19 kl. 13.00.

Sikrede har forklart at han forlot boligen ca. kl. 10.10 på branndagen, og at han befant seg på arbeid ca. 14 km unna boligen da han mottok telefonsamtale om brannen. Nemnda har oppfattet

det slik at sikredes tilstedeværelse på dette stedet ikke er bekreftet av vitner eller lignende. Hvilken basestasjon sikredes telefon har vært koblet opp mot i tidsrommet rundt brannen kan derfor bekrefte eller avkrefte sikredes forklaring av hvor han har oppholdt seg i tiden før brannen.

Det er uklart for nemnda hvorvidt sikrede faktisk innhentet mobildataene og ikke har fremlagt disse for selskapet, eller om han aldri innhentet disse. Det er i klagen opplyst at dataene i utgangspunktet lagres i 21 dager eller kortere, og at det derfor ikke lenger er mulig å innhente disse.

Sikrede opplyste først den 19.7.19 at han *ikke* hadde innhentet mobildataen fra teleoperatøren, og det er først på dette tidspunkt at selskapet ble klar over at sikrede hadde forklart seg uriktig vedrørende innhenting av disse dataene. Da var selskapet også kjent med at arnestedet var i trapperom/trapp, og at politiet trolig ville konkludere med at brannårsaken sannsynligvis var bruk av bar ild, som kunne tyde på at brannen var påtent. I tillegg var boligen låst når brannvesenet ankom stedet, og sikrede var den siste som forlot boligen. Selv om det ikke kunne utelukkes at en utenforstående hadde startet brannen, synes det ikke å ha vært konkrete holdepunkter for at dette er tilfelle. Når sikrede i en slik situasjon forklarte seg uriktig om et bevis som eventuelt kunne bekrefte eller avkrefte hans forklaring om når han forlot boligen og hvor han befant seg på den tiden da brannen brøt ut, må dette etter nemndas oppfatning gi selskapet en kvalifisert mistanke om at sikrede kunne ha forklart seg uriktig om sin medvirkning til brannen. Som det fremgår av sitatet fra Rt. 2013 s. 1235 må det ikke foreligge sikre holdepunkter for en fritaksgrunn før fristen utløses. Etter nemndas oppfatning må friststart derfor regnes fra mottaket av sikredes e-post 19.7.19.

Selskapet avsto kravet 20.11.19, hvilket er ca. tretten måneder etter at selskapet mottok melding om brannen, og fire måneder etter at selskapet fikk kvalifisert mistanke. Spørsmålet blir derfor om avslaget er "uten ugrunnet opphold".

Fristens lengde er ikke nærmere angitt i lovens bestemmelse. I NOU 1987:24 s. 104 heter det at:

Selskapet må få en rimelig, kort tid til å vurdere om det vil påberope seg et forutsetningsbrudd som det er blitt kjent med.

I NOU 1983:56 s. 96 uttales det at uttrykket ikke innebærer at:

...det er nødvendig med noen øyeblikkelig reaksjon. Selskapet har anledning til å bruke den tid som etter omstendighetene er nødvendig for å ta standpunkt til avkortningsspørsmålet, men heller ikke mer.

I Rt. 2013 s. 1235 uttaler Høyesterett at:

Et avslag om svik innebærer en svært alvorlig beskyldning mot forsikringstakeren. Dette nødvendiggjør et forsvarlig beslutningsgrunnlag som kan være tidskrevende å få frem. Bestemmelsen i § 4-14 første ledd siste punktum om at selskapet samtidig med reklamasjonen skal orientere om adgangen til å kreve nemndsbehandling, bærer da også tydelig bud om at det "standpunkt" forsikringstakeren skal ha beskjed om, må ha en slik kvalitet at det tåler etterprøving. Hvorvidt selskapet har benyttet for lang tid til å ta standpunkt – altså et ugrunnet opphold – må vurderes på denne bakgrunn.

Nemndspraksis har gjennomgående akseptert en normal saksbehandlingstid på to–tre måneder fra mottak av skademelding til avslaget foreligger. Dette må imidlertid etter Rt. 2013 s. 1235 sees i sammenheng med innhenting av politidokumenter, og om sikrede er mistenkt eller tiltalt i saken, jf. avsnitt 47 og 60:

Når det særskilt gjelder politietterforskning, synes det i uttalelsen som lovgiver har ment at slik etterforskning bare kan avventes "etter omstendighetene" før fristen starter å løpe. Forarbeidene er riktignok ikke klare på dette punktet. Etter min oppfatning vil imidlertid omstendighetene rundt en iverksatt politietterforskning kunne gi slik kvalifisert mistanke om mislig adferd at det er naturlig at reklamasjonsfristen starter å løpe. Konsekvensen vil være at selskapet fra det tidspunkt må følge opp saken

og kunne treffe avgjørelse i forsikringsspørsmålet når etterforskningsresultatet foreligger. Jeg kommer tilbake til hvilken betydning det har for fristløpet at etterforskningen eventuelt ender opp med tiltale og dom (avsnitt 47)

....

Jeg er generelt enig i en slik vurdering. Den som har en uavgjort straffesak hengende over seg, har ingen berettiget forventning om forsikringsutbetaling. Jeg kan derfor ikke se at hensynene bak reklamasjonsregelen – avklaring og bevissikring – kan begrunne at det i slike situasjoner må tas standpunkt på bakgrunn av etterforskningsdokumentene. Etter at en fellende dom er blitt rettskraftig må imidlertid selskapet treffe avgjørelse i forsikringsspørsmålet raskt om det samlet skal sies å være reklamert «uten ugrunnet opphold» (avsnitt 60)

Nemnda har godtatt en lenger saksbehandlingstid dersom selskapet har utvist kontinuerlig aktivitet i saken, og de undersøkelsene som selskapet foretar er nødvendig for å begrunne avslaget, jf. eksempelvis FinKN 2021-360. Nemnda har videre normalt akseptert at selskapet kan avvente politidokumentene før det tar endelig beslutning. Dette må likevel sees i sammenheng med den totale saksbehandlingstiden. Hvis det går lang tid før selskapet får kvalifisert mistanke, kan dette føre til at selskapet pålegges en aktivitetsplikt. I denne saken må imidlertid den lange tiden før selskapet fikk kvalifisert mistanke sees i sammenheng med at selskapet allerede i desember 2018 ba sikrede innhente mobildata, mens sikrede først etter mange purringer opplyste 19.7.19 at han ikke hadde innhentet disse dataene. Syv måneder av saksbehandlingstiden før kvalifisert mistanke ble etablert må derfor tilskrives forhold som sikrede har risikoen for, jf. bl.a. FinKN 2020-70, 2018-577 og 2015-186. I en slik situasjon mener nemnda selskapet ikke kan pålegges noen særlig aktivitetsplikt i forhold til innhenting av politidokumenter utover normal purring.

Selskapet mottok politidokumentene som inkluderte åstedsrapporten den 2.10.19. Åstedsrapporten er imidlertid datert 18.3.19. Selskapet opplyser at de purret på dokumentene, men samtidig fikk opplyst at politiet snart ville avgjøre om status til forsikringstaker skulle endres til mistenkt. Selskapet besluttet derfor å avvente politisaken. Sikrede fikk først status som mistenkt 4.12.19. Selskapet avsto kravet 20.11.19, dvs. før politiet var ferdig med sine etterforskningskritt. Dette var fire måneder etter at selskapet fikk kvalifisert mistanke, og deler av tiden må tilskrives politiets etterforskning. Nemnda mener dette må aksepteres. Nemnda peker også på at den totale saksbehandlingstiden ikke overstiger den tiden som ble akseptert i LA-2015-142487, selv om tidsbruken der ikke kunne tilskrives sikredes forhold.

Spørsmålet er da om sikrede uredelig har brutt redegjøringsplikten under skadeoppgjøret fordi han har medvirket til brannen selv, jf. fal. § 8-1 fjerde ledd.

Nemnda mener dette spørsmålet reiser bevismessige spørsmål som ikke egner seg for skriftlig saksbehandling, jf. vedtektene for Finansklagenemnda pkt. 4.1 bokstav d) hvorefter en sak kan avvises fra nemndsbehandling dersom "saken ikke lar seg behandle uten at dette i særlig grad går utover klageorganets effektivitet" og lov om godkjenning av klageorganer for forbrukersaker § 14 første ledd bokstav f). Det følger av Prop. 32 L (2015-2016) under pkt. 10.6.1.3 at avvisningsregelen kan benyttes "der klageorganet ikke anser tvisten å være egnet for deres behandling, for eksempel på grunn av bevissspørsmål", jf. også FinKN 2017-408 og 2018-077

Saken reiser spørsmål bl.a. om hvor sikrede befant seg da brannen fant sted og hvilket økonomisk motiv han hadde for å tenne på huset selv. Dette bør belyses gjennom muntlige forklaringer i en hovedforhandling.

Avgjørelsen er enstemmig.

Finansklagenemnda Skades konklusjon

Saken avvises.

Ved behandlingen deltok Trine-Lise Wilhelmsen (leder), Vibeke Stiansen (selskapsrepresentant) og Alexander Venås (forbrukerrepresentant).